

STAFFAN NYSTRÖM a Dyån folyó mellett elterülő szántóföld történetét ismerteti (57–65). Az 1870 körül felszántott területet ma *Dyarna* néven ismerjük, a környékbeli falvak osztoznak rajta.

ELIN PIHL tanulmányában azt mutatja be, hogy hogyan változott Söderby névkészlete a mezőnevek tekintetében a helyről készült legrégebbi (1710-es) térképen rögzített állapot utáni 250 évben, 1962-ig, illetve 1963-ig, vagyis addig az időpontig, amikorra a legfiatalabb mezőnevek megjelenését datáljuk (67–81).

SVANTE STRANDBERG első tanulmányában *Skällero* nevének egy korábbi értelmezését magyarázza tovább (83–9). Az elmélet szerint a település neve tartalmazza a közeli Funboån folyó régebbi nevét, amely jelentése szerint a folyó hangját írja le. Ezt az értelmezés azonban topográfiai alátámaszthatatlan volt. A szerző e nehézséget oldja meg tanulmányában. STRANDBERG második írásában két farm nevének kialakulásával foglalkozik: a *Stöck(e)gården* (ma Uppegården) és *Stökegården* nevekben közös helynévelemet egy családnévre vezet vissza (91–3).

Az egyes tanulmányokat angol nyelvű összefoglalók kísérik, illetve ahol szükséges, a tanulmányok témájához szorosan kapcsolódó, színes képek egészítik ki a kötetet.

FEJÉR KATALIN

ZUNAMEN/SURNAMES 4.

Főszerkesztő: SILVIO BRENDLER

Baar-Verlag, Hamburg, 2009. 202 lap (1. 100 lap, 2. 102 lap)

1. A Zunamen/Surnames című folyóirat 2009-es két kötetében két-két német nyelvű tanulmány jelent meg. Az első két tanulmány – ahogy erre a szerkesztő bevezető cikke is utal – a családnévek pragmatikájának témakörét tekinti át, egyrészt explicit módon, rendszerezést közölve SILVIO BRENDLER (2009/1: 8–57) tanulmányában, másrészt implicit, egy szláv eredetű név vizsgálatával WALTER WENZEL (2009/1: 58–74) munkájában.

2. **Tanulmányok.** – SILVIO BRENDLER (2009/1: 8–57) tehát részletesen tárgyalja a név- és családnév-pragmatikai nemzetközi szakirodalmat, összegyűjtve a 20. század közepétől napjainkig az e témában megjelent munkákat, köztük BÜKY BÉLA 1976-ban közzétett „Namengebrauch – Namengebung” című tanulmányát. Mivel a névpragmatika a névhasználat kommunikációs jellegzetességeit és a névhasználatból eredő sajátosságait mutatja be, a vizsgálatok pontos helyhez, időhöz, résztvevőkhöz kötendők. A névadás szituációjában azonban ezek nem mindig egyértelműek; ez a témakör egyik alapvető problémája. BRENDLER részletesen tárgyalja a névadás és névhasználat szituációját, a névvé válás útját, a névvesztést, a nevek „utóéletét” és újjáéledését. Foglalkozik a nevek motivációjával mint alapvető kérdéssel és a megállapítása szerint a névadásban szerepet játszó hat megnevezési elvvel. Összehasonlítja a családnévek alkalmi és szokásos jellegét, az öröklődő és nem öröklődő neveket, s ezzel szoros összefüggésben a produktív és reprodukív névadást (az első egy korábban tulajdonnévként még nem létező, a másik pedig egy tulajdonnévként már korábban is ismert nevet hoz létre). A nevek kialakulását a monogenezis és poligenezis elméletével jellemzi, s a nevek időbeliségének, térbeliségének

jellemzőit veszi górcső alá. A névhasználat témakörét részletezve a referenciális (meghatározott személyre vonatkozó), metareferenciális (itt: a névadás pillanatára, körülményeire vonatkozó, elnevező, megállapító), illetőleg metagrammatikus (metanyelvi) használatra tér ki, valamint szóbeli, írásbeli, hivatalos és köznapi névhasználatot tárgyal. WALTER WENZEL (2009/1: 58–74) német nyelvterületen végzett kutatásában a *Schmied* ('kovács') családnév alakváltozatait névföldrajzi szempontból vizsgálja, emellett a név szláv megfelelőjének és alakváltozatainak (*Kowal*, *Kowalenc*, *Kowaš*) területi elterjedtségét határozza meg térképek segítségével, részletesen kitérve Németország keleti, szláv nyelvterülettel határos részére.

AXEL LINSBERGER (2009/2: 108–20) az ausztriai hivatalos családnév-megszilárdítást jogtörténeti szempontból vizsgálja. Röviden áttekinti a megkülönböztető nevek változékonyságát, családnévvé válását a 12. századtól a 18. század derekáig. Részletezi a Habsburgok névhasználati, névöröklési szokásokra vonatkozó rendeleteit, különösen Mária Terézia ilyen irányú törekvéseit. A rendeleteket elemzi, összehasonlítja létrejöttük célját.

A *Rosenstock* családnév késő középkori és kora újkori megjelenéseit vizsgálja DIRK ROSENSTOCK (121–72). (A tanulmányt a családnév- és családörténet-kutatás kiemelkedő alakjának, Horst Rosenstocknak ajánlja 70. születésnapja alkalmából.) Részletesen tárgyalja a különböző névalakok problematikáját, pontos statisztikákat közöl (az 1997-es német telefonkönyvben körülbelül 850 000 családnév-előfordulással számol alakváltozatokkal együtt; a *Rosenstock* családnév alakváltozataival együtt 307-szer fordul elő). A név jelentése 'rózsató, rózsabokor'. A szerző ennek a lehetséges motivációit elemezve megállapítja, hogy a névadás indítékául szolgálhat valamilyen kapcsolat a növényvel, de a név a rózsatóval, rózsával megjelölt ház lakóit is jelölheti, sőt askenázi zsidó díszítő névről is lehet szó. A név történetét tárgyalva 31, Németország egyes régióiban talált 13–16. századi adatot sorakoztat fel, részletesen bemutatva a névvisezők személyét is. A név elterjedését ábrázoló térkép alapján megállapítható, hogy a *Rosenstock* családnév Baden-Württemberg keleti vidékén és Svájc területén, a Zürichi-tó északkeleti partján a legelterjedtebb. Svájc legkiválóbb archiválási hagyományának köszönhetően a zürichi *Rosenstock* család története 1525-től napjainkig nyomon követhető. A felkutatott adatok segítségével a szerző a zürichi kivándorlás és a németországi névmegjelenések összefüggéseit elemzi. A név alakváltozatai közül többek között a *Rodenstock*, *Radestock*, *Rothstock* családneveket vizsgálja.

3. Ismertetések. – ANTJE DAMMEL (2009/1: 97–100) ROSA és VOLKER KOHLHEIM „A nevek csodálatos világa” című, 2009-ben megjelent népszerűsítő kötetét mutatja be, néhány problémakört részletesebben is kiemelve (névmágia, a nevek köznevesülése, név és nem viszonya). AXEL LINSBERGER a „Német családnevek: a tudományos kutatás és a kézikönyvek” című, KARLHEINZ HENGST és DIETLIND KRÜGER által szerkesztett kötetet ismerteti. A könyv segédanyag a tudományos kutatásban, részletezi a modern névkutatás céljait, eszközeit, metodikáját, a nyelvtörténet és a névtan viszonyát, a névföldrajz vonatkozásában pedig a migráció és az integráció kérdését. A jelentős német kisebbséggel bíró dél-lengyelországi Opole város 19. századi személynévvizsgálatait DANUTA LECH végezte; az ebből összeállított könyvet és szótárt mutatja be WALTER WENZEL. Hasonló kutatást végzett ALMA RAGAUSKAITĖ a litván Kaunas város 16–18. századi adatai alapján, az ennek eredményeit összefoglaló könyvet CHRISTIANE SCHILLER értékeli.